

MOMENTOPNAMES VAN EEN WIJK DOORHEEN DE EEUWEN DOSSIER VOOR DE LERAAR

Dit dossier is opgevat als een naverwerking bij de activiteit 'Van Coudenberg tot Kunstberg'. De oefeningen gaan dieper in op de ontwikkeling van de wijk doorheen de eeuwen. U krijgt van ons uiteraard de oplossingen. 'Dossier leerlingen' is hetzelfde dossier maar dan zonder de oplossingen.

Meer lesmateriaal: <https://www.erfgoedklassen.brussels/lesmateriaal/van-coudenberg-tot-kunstberg/>

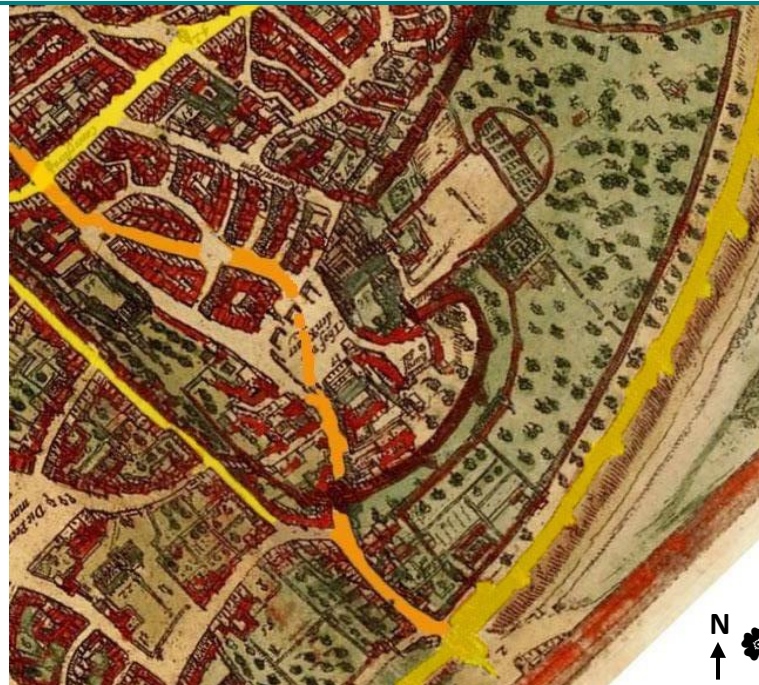
Momentopname van de wijk in 1572

De stad is dichtbebouwd. Kleine, houten huisjes zijn op elkaar gepakt langs smalle kronkelstraatjes. Het grondplan van de huizen is meestal lang en smal, soms met tuintjes aan de achterzijde die een binneneiland vormen.

Het Coudenbergpaleis is tegen de eerste omwalling aangebouwd. Achter het paleis, tussen de twee omwallingen, bevond zich het wildpark (warande) dat nog een heel natuurlijk karakter had.

In het westen vinden we het Hof van Naussau met zijn grote tuin.

→ Het Koningsplein zien we niet op de kaart, omdat het nog niet bestaat.

G. Braun et Fr. Hogenberg, Plan van Brussel (detail), 1572

Momentopname van de wijk in 1778

Het Koningsplein heeft het Coudenbergpaleis vervangen. Het plein heeft een rechthoekige vorm en is vrij gesloten. Het werd speciaal ontworpen om het standbeeld van Karel van Lotharingen te eren. Door de plaatsing van de paviljoenen en zijn gesloten karakter schermt het plein het standbeeld als het ware af van de rest van de stad.

De wijk rond het Koningsplein heeft nog steeds haar middeleeuwse aanschijn, behalve het park dat ook helemaal werd heraangelegd. Het park is nu strak afgeijnd. De paden van het park zijn zodanig aangelegd dat zij zich als het ware verder zetten in de stad.

De eerste omwalling is verdwenen. De tweede omwalling is versterkt met driehoekige bastions.

J.J.F. de Ferraris, Kaart van de Oostenrijkse Nederlanden (detail), 1777.

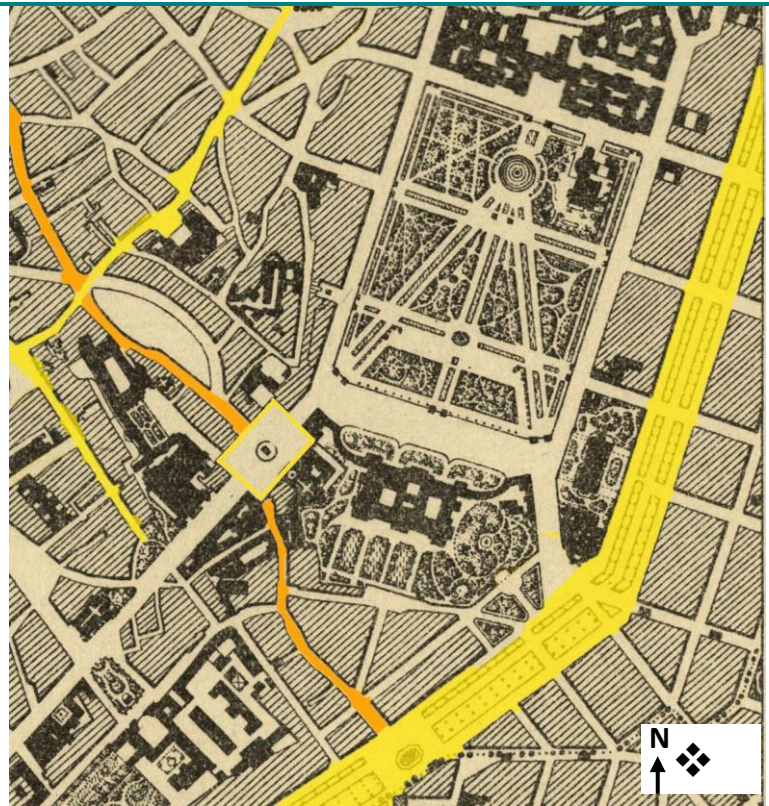

Momentopname van de wijk in 1910

Aan de noord-westelijke kant van het Koningsplein werd een hele wijk afgebroken. Een nieuwe straat die een bocht maakt, volgt zijn weg naar de benedenstad. De rest van het stratenplan blijft middeleeuws.

De omwalling is vervangen door brede lanen. Nieuwe wijken ontstaan aan de andere kant van de lanen. In het oosten vormen de straten van de nieuwe Leopoldswijk een strak dambordpatroon.

Het Koningsplein werd geopend in de richting van de Regentschapsstraat. Deze werd verlengd tot een lange, rechte straat dat een schitterend zicht biedt op het immense Justitiepaleis (buiten dit kaartje).

'Carte de service des environs de Bruxelles' (detail), 1900 à 1910.

Koninklijk archief

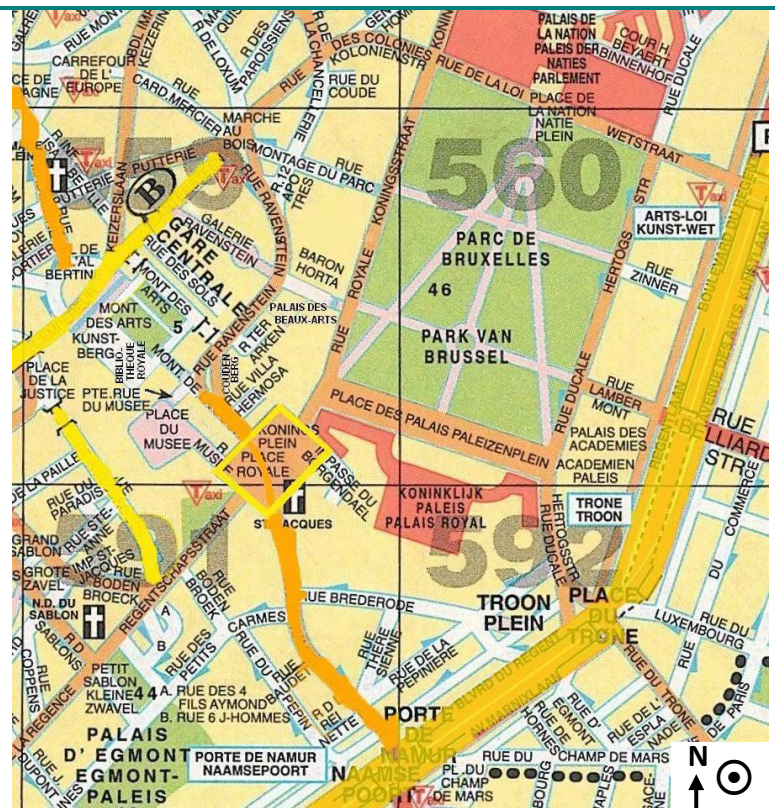
Momentopname van de wijk vandaag

Bozar is gedeeltelijk gebouwd op de plaats van de middeleeuwse Terarkenstraat en Isabellastraat.

Dankzij de verlenging en de bocht die de Ravensteinstraat maakt wordt de hellingsgraad van het traject naar de benedenstad verzacht.

Het Centraal Station is langs de Kunstberg opgetrokken.

Het Hof van Nassau is afgebroken (behalve de kapel) en vervangen door de bibliotheek.

Groot Brussel: stratenplan (detail), de rouck geocart, sd. (straten vandaag)

De oude Steenweg:

Op de 3 oude kaarten (★,✿ et ❖) zie je de oude Steenweg in oranje gemarkeerd. Deze Steenweg was geplaveid en liep van oost naar west (van de bovenstad naar de benedenstad).

- Vergelijk de kaart van Braun met de kaart van Ferraris. Volgt de Steenweg nog altijd hetzelfde traject?

☒ ja

☐ nee

- Op de kaart van 1910 zie je een 'witte' zone naast de Steenweg, wat wil zeggen dat er geen huizen meer staan.

- Wat is deze 'witte' zone?

☐ een park

☒ een wijk die pas is afgebroken

De 'witte' zone is de Sint-Rochuswijk die toen pas was afgebroken, vandaar dat er geen arceringen op de kaart zijn aangebracht. In 1910 zullen hier de tuinen van Vacherot aangelegd worden. Dit is echter nog niet zichtbaar op deze kaart. Op deze kaart duidt men tuinen of parken aan met 'gestyleerde' aanplantingen.

- Aan de andere kant van deze 'witte' zone, aan de noordkant, zie je een nieuwe, gebogen straat, de Coudenbergstraat. Waarom heeft men deze nieuwe straat met een bocht aangelegd ?

☒ om de helling van de straat te verminderen

☐ om de omgeving aangenamer te maken voor de bewoners

De Steenweg was de belangrijkste verbindingsweg tussen de boven- en benedenstad. Deze had echter een steile helling die heel wat verkeersproblemen veroorzaakte. De nieuwe gebogen straat diende om de helling van de straat te verminderen. In 1912 zal men hiertoe ook de Ravensteinstraat aanleggen, waarvan een gedeelte een viaduct is. Hiermee was het hellingsprobleem helemaal opgelost.

- Wat blijft er vandaag over van deze oude Steenweg? De straten die in het oranje gemarkeerd zijn, zijn de Hofbergstraat en de Madeleinestraat.

- Op de actuele kaart zijn reeds twee delen van de oude Steenweg aangeduid in oranje. Zoek het derde stukje dat vandaag nog bestaat en markeer het in oranje.

- Welke straat is dit vandaag?

☐ Hofbergstraat

☒ Naamsestraat

☐ Regentschapsstraat

U vindt nog aanvullende oefeningen op onze website bij de activiteit 'Van Coudenberg tot Kunstberg' onder "Pedagogische dossiers – basisonderwijs".

Colofon

Redactie en iconografische opzoekingen

*Catherine Balau, Céline Debatty, Emilie Debauve, Annabelle Nuyttens, Eric Vanpee, Isabelle Ledoux:
Erfgoedklassen & Burgerschap, Paleis van Keizer Karel vzw.*

Begeleidingscomité

Anne-Sophie Walazyc, Kabinet van Minister Charles Picqué

Paula Dumont, Directie Monumenten en Landschappen

Coördinatie

Elisabeth Gybels

Erfgoedklassen & Burgerschap, Paleis van Keizer Karel vzw.

Dankbetuigingen

Laetitia Cnockaert, Aude Henriques:

Coudenberg, Paleis van Keizer Karel vzw.

Wetenschappelijk comité van de vzw. Paleis van Keizer Karel

Illustraties

© Erfgoedklassen (EGK)

Grafische vormgeving

Erfgoedklassen

© Verantwoordelijke uitgever

Stéphane Demeter, Paleis van Keizer Karel vzw.

Datum: april 2012

